

Puntdevista 44. Si toquem el nostre model lingüístic que sigui per a bé ... de la nostra llengua. (27/10/2018)

En aquesta setmana plena de records dels esdeveniments viscuts ara fa un any i la seva significança pel futur del nostre país, en estricta perspectiva pedagògica, la presentació i consegüent debat públic del document sobre “El model lingüístic del sistema educatiu de Catalunya” pot ser considerat el més rellevant. I una primera qüestió que fa pensar sobre la seves implicacions és qui l’ha defensat i qui s’ha mostrat crític d’entrada. Entre els primers hi ha els diaris madrilenys que precisament demanen eliminar el nostre model d’escola. Entre els crítics hi ha publicacions nostres i organismes com la Plataforma per la llengua i l’USTEC. Que el president de la Generalitat hagi convocat en una reunió a l’actual conseller d’ensenyament i a ex-conselleres per tractar el tema, és altament significatiu de la seva transcendència.

Aquest document recull el treball d’un grup de gent del Departament d’Ensenyament durant quatre anys, de manera que no pot estranyar que tingui una extensió de 72 pàgines. La resultant, però, és un document amb moltes reiteracions internes i qüestions que ja han estat tractades en altres documents i publicacions del mateix Departament, com són els desplegaments de les competències lingüístiques – on hi ha una dimensió sobre el plurilingüisme i el pluriculturalisme –, els decrets de tractament integral de les llengües, les normes d’organització d’inici de curs, etc. etc. Per tant, un nou document sobre el tema es podia haver limitat a les noves aportacions preteses.

Sens dubte que periòdicament cal revisar els plantejaments pedagògics en tots els àmbits. I fer una revisió de l’ensenyament de la nostra llengua a les escoles després de 40 anys d’immersió lingüística, al menys sobre el paper i sobre la legalitat, bé mereix una revisió seriosa. Però per aquesta revisió i determinar les propostes d’acció pertinents, no n’hi ha prou amb fer referència a directrius europees i omplir-nos la boca de multilingüisme i interculturalitat. El primer que cal advertir és la realitat lingüística del nostre país, que no és la mateixa que la dels estats europeus amb una llengua oficial defensada des del mateix poder de l’estat.

Gràcies a l’escola, els infants i joves de Catalunya coneixen el català oral i escrit. Això és una realitat inqüestionable, però també ho és que, segons dades oficials, en els darrers deu anys hem perdut 300,000 catalano-parlants ordinaris, que hi ha molts centres de secundària que són monolingües ... en castellà, que malgrat dominar-lo, molts infants i joves no utilitzen el català com a llengua habitual de comunicació. I qui no utilitza el català com a llengua de comunicació habitual, difícilment llegirà, escriurà i consumirà informació i esbarjo en català. Per tant, sense ser responsabilitat directa de l’escola l’ús social del català, en aquests moments s’ha de plantejar què pot fer al respecte. Això sí és una urgència a considerar. Uns paràgrafs del document que ens ocupa no sembla que comparteixin aquesta preocupació:

En molts entorns, el castellà és la llengua majoritària dels alumnes del centre educatiu i té una presència social molt alta. En aquesta situació, el castellà s'ha d'ensenyar com a llengua primera dels alumnes, ja que la portaran de casa i de l'entorn. Caldrà, però, que l'escola aprofundeixi en els registres formals de la llengua i que sàpiga valorar la diversitat, cada cop més present al nostre país, d'aquesta llengua (especialment amb parlants que provenen de l'Amèrica llatina).

En els contextos en què el castellà no té aquesta força social i no és la primera llengua de bona part dels alumnes caldrà fer un enfocament didàctic proper al que fem servir amb les segones llengües (immersió lingüística en el cas del català). Si el nombre d'hores d'exposició a aquesta llengua no fos suficient per assolir, en acabar el sistema educatiu, el mateix nivell de català i de castellà, el centre haurà de decidir, en el seu projecte lingüístic, incorporar blocs de continguts curriculars en castellà i planificar activitats que potenciïn l'expressió oral dels alumnes. (p. 31 del document)

Aquests dos paràgrafs més aviat són contradictoris amb la justificació i ús de la immersió lingüística en català, que s'esmenta reiteradament en el document.

Sota demandes de multilingüisme i multiculturalisme no podem diluir la necessitat d'actuar per mantenir la pervivència de la nostra llengua pròpia, perquè sabem bé que ningú més ens la defensarà, si no ho fem nosaltres mateixos. El fet de tenir a l'escola alumnes de procedència lingüística diversa, no ens ha de fer oblidar que l'escola és per a molts d'ells l'únic lloc on sentiran parlar català i on tindran l'oportunitat d'aprendre'l de forma correcta. La prioritat del demanat multilingüisme personal que proclama la Unió Europea, en el nostre cas ha de ser la del domini de la llengua pròpia, la llengua oficial de l'estat i l'anglès com a llengua de comunicació internacional, a més de l'inici en una segona llengua europea. Sense necessitat de fer la cançó de l'enfadós, hem de ser conscients que la llengua més dèbil de la confluència lingüística europea és la nostra, que no té un estat que la defensi i ni tan sols es pot emprar en els organismes oficials europeus.

Cada centre ha de fer el seu projecte lingüístic d'acord amb l'entorn i els seus recursos humans; això ja fa anys que és vigent. Si a més hi ha la possibilitat, d'acord amb les comunitats corresponents, de tractar les altres llengües dels alumnes, en horari extraescolar a primària i de manera optativa a secundària, benvingut sia. La proposta de multiculturalitat anirà vinculada amb l'aprenentatge mateix de les llengües, que s'han de fer en el seu context cultural, i, sobre tot, s'ha d'entendre com una actitud de respecte vers la diversitat cultural. Sempre i quan la cultura en qüestió no atenti als principis fonamentals de la nostra cultura democràtica i d'igualtat, lògicament.

Jaume Sarramona

(www.sarramona.net)